

The logo for ARcult, featuring the letters 'AR' in a bold, black, sans-serif font, followed by 'cult' in a black, cursive script font.

Accesul organizațiilor neguvernamentale culturale la fonduri publice în România

cadru general, opinii și propuneri
rezultate ale cercetării aplicate realizate în cursul anului 2002
bază de discuții în vederea realizării raportului final și contribuție la inițierea unui dialog

Raport intermediar al cercetării derulate în cadrul ARcult - Agenția Culturală
Română, program al Asociației Culturale ECUMEST, în colaborare cu
Institutul pentru Politici Publice

The logo for ECUMEST, featuring the word 'ECUMEST' in a bold, black, sans-serif font, with a stylized graphic element to the right consisting of a vertical line with a curved top and a small 'm' at the bottom.

Institutul pentru Politici Publice
București

The logo for the Institute for Public Policy (IPP), featuring the letters 'IPP' inside a circular border.

ARCult - Agenția Culturală Română este un program al Asociației Culturale ECUMEST

inițiat în cadrul unui proiect de acțiune al programului Policies for Culture și derulat cu sprijinul Programului regional Artă și Cultură al Institutului pentru o Societate Deschisă, Budapesta, prin Fundația Concept

p o l i c i e s f o r c u l t u r e

parteneriat în elaborarea politicilor culturale în sud-estul Europei

Programul regional Artă și Cultură

al Institutului pentru o Societate Deschisă, Budapesta,
prin Fundația Concept

Echipa proiectului

Oana Radu, ECUMEST, Coordonator

Dan Ghiță, ECUMEST

Adrian Moraru, IPP

Gabriela Chiorean, IPP

© Asociația Culturală ECUMEST, 2003

Raportul integral sau fragmente ale acestuia nu pot fi reproduse fără permisiunea ECUMEST.

Asociația Culturală ECUMEST

Str. Batiștei 14, 701314 București

Tel/fax: 021-21 22 100

Email: ecumest@pcnet.ro

Website: www.ecumest.ro

1. Introducere. Obiectul studiului si metodologie.

Scopul cercetarii aplicative l-a reprezentat radiografierea, cu scopul unei analize ulterioare care sa implice actori din sfera decidentilor, pe plan național și local, și a beneficiarilor, a situației actuale privind accesul ONGurilor culturale la fonduri publice, a eventualelor probleme existente și a recomandărilor de îmbunătățire a situației venite din partea tuturor părților menționate mai sus.

Scopul proiectului este dublu: de informare a asociațiilor și fundațiilor asupra oportunităților de finanțare publică existente în România și a modului de accesare a acestora, precum și de impulsionează a organizațiilor neguvernamentale și a structurilor administrației publice la nivel central și local de a găsi soluții mai diverse, mai adecvate pentru finanțarea mai multor proiecte culturale derulate de ONGuri, pentru o finanțare mai adaptată activității acestora în viitor și pentru întărirea, în general, a colaborării dintre administrație și reprezentanții ONG culturale.

În acest sens, în cadrul AR CULT a fost realizată chestionarea unui eșantion din toate nivelurile reprezentate mai sus, respectiv:

- autoritatea centrală specializată în domeniu – Ministerul Culturii și Cultelor;
- autoritățile județene din patru județe, respectiv Consiliile Județene Cluj, Constanța, Iași și Timiș. În selectarea acestora s-a urmărit în primul rând criteriul geografic.
- autoritățile locale din orașele reședință de județ din județele vizate, respectiv Cluj-Napoca, Constanța, Iași și Timișoara, precum și cele din București, unde chestionare au fost adresate Primăriei Generale și Primăriilor celor șase sectoare. Dintre primăriile de sector doar cele din sectoarele 1, 3 și 6 au completat și returnat chestionarul.
- organizațiile culturale neguvernamentale din întreaga țară. Chestionarul a fost adresat la aproape 100 de organizații, cu o rată de răspuns de 35%. În Anexa 1 este prezentată lista tuturor ONGurilor care au răspuns la chestionarul propus.

Această cercetare nu s-a dorit una exhaustivă, urmărind în primul rând colectarea contribuțiilor, opiniilor și propunerilor privind această temă din partea unor reprezentanți cheie ai tuturor grupurilor țintă vizate. Rezultatul acestei prime etape de chestionare și interviu este documentul pe care vi-l prezentăm în continuare, ca punct de plecare al unei dezbateri deschise pe această temă punând împreună decidenți și reprezentanți ai ONGurilor culturale care să încerce împreună să identifice cele mai bune instrumente și mecanisme de îmbunătățire a accesului ONGurilor la fonduri publice și a parteneriatului dintre sectorul neguvernamental și autoritățile publice centrale și locale.

Studiul final ce va rezulta în urma acestei dezbateri deschise va fi un raport de politici publice, în sensul în care va radiografia stadiul actual al măsurilor legislative, financiare în domeniu; va prezenta, în sinteză, opiniile tuturor partenerilor despre stadiu și posibilități de îmbunătățire, va avansa propuneri concrete pentru măsurile și actorii care le pot pune în aplicare, sugerând - în măsura posibilităților - un orizont de timp optim, raport ce va fi larg distribuit grupului țintă din întreaga țară.

2. Cadrul general. Cîteva definiții și poziționări

Am dori să începem prin a vă propune spre reflecție o parte din termenii folosiți atunci cînd se vorbește despre sectorul neguvernamental și, mai amplu, despre societatea civilă, pe de o parte, și de acțiunea asociațiilor și fundațiilor din sectorul cultural, pe de altă parte. Această varietate surprinde desigur conținuturi dar și perspective și înțelegeri diferite – diversitate care trebuie luată în calcul cînd se discută activitatea ONGurilor culturale, sursele de finanțare ale acestora și statutul acestui tip de organizație în cadrul sectorului cultural.

Sectorul neguvernamental

- sectorul terțiar
- sectorul non-profit
- sectorul neguvernamental
- societate civilă
- *charitable sector*
- *voluntary sector*

Sectorul neguvernamental în cultură

a cărui activitate a descrisă printr-o serie de adjective precum

- independent
- alternativ
- experimental
- particular, privat
- chiar și echivalarea lui cu “voluntar”

I. Definirea organizației neguvernamentale culturale (ONG culturală)

În sensul prezentului studiu sînt definite ca organizații neguvernamentale culturale acele persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial (non-profit) constituite, potrivit dreptului românesc, ca asociații și fundații, care derulează activități culturale.

Potrivit Ordonanței Guvernului nr. 20/2000 cu privire la asociații și fundații, modificată și completată prin Ordonanța Guvernului nr. 37/2003, pot constitui asociații și fundații persoanele fizice și persoanele juridice care urmăresc desfășurarea unor activități de interes general sau în interes comunitar ori, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial.

Înainte de a încerca să surprindem, la punctul IV., specificitatea și rolul ONGurilor culturale în contextul românesc, am dori să cităm aici dintr-un recent studiu despre "Asociațiile în viața și politicile culturale" din Franța, care încearcă să surprindă specificul asociațiilor culturale (franceze, dar valabil în bună măsură, apreciem noi, și în România) în peisajul asociativ:

"Există totuși un paradox propriu lumii culturale și neîntînit în sectoarele acțiunii sociale sau a mediului, spre exemplu, și nici chiar în cel sportiv. Astfel, dacă facem distincția atunci cînd vorbim de asociație între „structura asociativă” și „activitățile asociative”..., putem remarca faptul că sectorul cultural se interesează de regulă mai mult de activitățile propriu-zise, de producția culturală, de conținut, decît de formă, de spiritul asociativ, de latura sociabilă. Unul din cuvintele cheie, unul din criteriile de calitate sau de excelență unanim admis în lumea culturală este acela de "profesionalism", paradigmă opusă celei de amatorism și voluntariat, care reprezintă fundamentele principale ale vieții asociative. Domeniul cultural este astfel, în mod curios, un creator de asociații foarte prolifică care nu acordă însă o valoare exemplară faptului și spiritului asociativ." (Pierre Moulinier - *Les associations, bras séculier ou infanterie de l'action culturelle publique*, în *Les Associations dans la Vie et la Politique Culturelles*, Departamentul de Cercetare și Prospectivă a Ministerului Francez al Culturii și Comunicației, 2001, p. 13)

II. Gama potențială de surse de finanțare a ONG culturale

Potrivit art. 46 din Ordonanța Guvernului nr. 26/2000, veniturile asociațiilor și fundațiilor provin din următoarele surse:

- cotizațiile membrilor (numai în cazul asociațiilor)
- dobinzile și dividendele rezultate din plasarea sumelor disponibile, în condiții legale,
- dividendele societăților comerciale înființate de asociații sau de fundații
- venituri realizate din activități economice directe
- donații, sponsorizări sau legate
- resurse obținute de la bugetul de stat și/sau de la bugetele locale
- alte venituri prevăzute de lege.

Dincolo de această enumerare juridică, vă propunem o mai relevantă clasificare, din punct de vedere economic, a potențialelor surse de finanțare a activităților culturale ale ONGurilor, pentru a poziționa apoi rolul și nivelul surselor publice în ansamblul surselor totale:

1. Venituri proprii, provenite din:

- **activități economice directe** (ex. din vânzarea de bilete, închiriere spații, vânzarea unor programe, comisioane etc.)
- **cotizațiile membrilor**
- **alte venituri proprii** (dobânzi, dividende ale societăților comerciale înființate de ONGuri, etc.).

2. Finanțări private

- **sponsorizare și mecenat** – de fapt variatele tipuri de finanțări din partea sectorului de afaceri, ce variază de la țară la țară în funcție de regimul juridic și fiscal specific fiecăreia¹.
- **finanțări din partea fundațiilor** (*trusts, endowments, foundations giving*) – fundații al căror principal obiect de activitate constă în susținerea financiară, pe baza unor proceduri specifice, a unor activități și proiecte ce răspund obiectivelor lor statutare)
- **donații și legate**
- **investiții, finanțări rambursabile.**

3. Finanțări directe din fonduri publice

Alături de alocațiile din bugetele central și locale și alte fonduri publice extrabugetare (care reprezintă obiectul prezentului studiu), o categorie aparte o reprezintă fondurile finanțatorilor publici internaționali precum Comisia Europeană, Banca Mondială, UNESCO, Pactul de Stabilitate, Inițiativa Central Europeană etc., precum și a finanțatorilor externi (guvernele sau ministerele altor țări etc.).

4. Alte surse

Pentru o privire completă ar trebui adăugată acestei game de finanțări nerambursabile clasice și potențialele mecanisme de finanțare privată de altă natură, precum tichetele, voucherele cu destinație culturală, alte instrumente de împrumut (de ex. pentru acoperirea diferenței temporale dintre încheierea unui contract pentru o finanțare nerambursabilă și momentul plății

¹ Pentru mai multe informații asupra regimului sponsorizărilor în diferite țări europene, a se consulta raportul CEREC – www.cerec.org, precum și Raportul realizat de Observatorul din Budapesta disponibil online la www.budobs.org/tax.

acesteia). Consultați rapoartele proiectului BankingOnCulture² pentru o detaliere a recentelor practici în acest domeniu în Europa.

III. Rolul autorităților statului în cultură

Ca urmare a răspunsurilor venite din partea multor ONGuri culturale care vizează alte modalități de susținere publică decât finanțarea directă, am considerat important să listăm pe scurt principalele modalități de intervenție ale statului în domeniul cultural. Astfel, rolul autorităților statului în cultura se manifestă în 3 direcții:

- **Rol de reglementare**, cu două categorii importante de prevederi legale:
 - Reglementarea cadrului general de derulare a activităților culturale
 - Reglementări vizând crearea unui cadru favorabil atragerii finanțării private, de ex. facilitățile fiscale acordate persoanelor fizice sau juridice care finanțează activități culturale prin sponsorizări, legate, donații³.
- **Finanțare directă** (alocarea de fonduri publice de la bugetul de stat și de la bugetele locale, precum și din alte surse extrabugetare).
- **Acordarea altor tipuri de susținere**, printre care:
 - asigurarea de servicii de consultanță, informare și susținere pentru activitățile sectorului privat precum și servicii în condiții preferențiale. În această categorie ar intra, de exemplu, sugestiile de acordare a unei asistențe în elaborarea proiectelor sau cele de acordare a unor spații în condiții preferențiale
 - implicarea în pregătire și educație.

IV. Percepție și autodefinire

Înainte de a analiza cadrul legal în materie, mecanismele de alocare a fondurilor publice existente, modul cum sunt ele aplicate și problemele identificate de fiecare din actorii chestionați, ni s-a părut interesant să surprindem modul în care ONGurile își percep rolul și statutul și, pe de altă parte, modul în care autoritățile publice chemate să finanțeze activitatea acestora percep asociațiile și fundațiile active în zona lor de interes.

² www.bankingonculture.com

³ Aceste facilități fiscale care, încurajând susținerea privată a activităților culturale, presupun o scădere a intrărilor bugetare, reprezintă totodată instrumente și mecanisme de susținere financiară indirectă, căci diferența dintre sumele datorate statului în condiții normale și cele datorate ca urmare a facilităților acordate poate fi apreciată ca reprezentând o susținere financiară indirectă (pentru care, trebuie remarcat, decizia asupra utilizării nu aparține sectorului public). Nu vom intra în detalii asupra acestor alfel foarte importante mecanisme, pentru că ele nu fac obiectul acestui studiu; am dorit însă să le punctăm pentru că ele sunt adesea amintite și pentru că adesea este ignorată natura lor de susținere financiară publică, fie ea și indirectă.

Astfel, rugate să aleagă termenii pe care i-ar asocia propriei organizații, ONGurile se auto-definesc prin următoarele (în paranteză sînt incluse numărul de răspunsuri):

- **Profesionalism (27)**
- **Flexibilitate (23)**
- **Oferta alternativa (21)**
- **Dinamism (21)**
- **Inovatie (18)**
- **Voluntariat (14)**
- Activism/ militantism (5)
- Spirit contestatar (2)
- Eficacitate (1)
- Deschidere internationala (1)
- Rezistenta la conditii extreme (1)
- Libertate de exprimare (1).

Autoritățile publice centrale și locale, asociază, la rîndul lor, ONGurile culturale, în primul rînd cu următoarele (în ordinea frecvenței lor):

- **Oferta alternativă**

Astfel, Ministerul Culturii și Cultelor "recunoaște că sectorul neguvernamental poate constitui în perspectivă, într-o anumită măsură – din punctul de vedere al raportului investiție/efect – o alternativă la serviciile culturale oferite de instituțiile publice".

Această opțiune se regăsește în majoritatea răspunsurilor date de autoritățile la toate nivelurile, ce reprezintă o schimbare de abordare majoră comparativ cu percepția autorităților locale în anii anteriori. Este evident ca, în condițiile unui sistem mai strict al cheltuirii banilor publici, dar și din preocuparea pentru sporirea calității serviciilor oferite populației, autoritățile locale (cele aflate în directă relație cu comunitatea) își pun din ce în ce mai pregnant problema concesiunii de servicii către ONG-uri, tratarea acestora ca ofertanți de servicii alternativi celor ai statului. Aceasta duce la apariția competiției și la ridicarea standardelor.

- **Profesionalism**
- **Voluntariat.**

3. Cadrul legal care reglementeaza activitatea ONGurilor si accesul lor la fonduri publice. Lista actelor normative relevante

Cadrul legal ce reglementeaza activitatea ONGurilor in Romania

- Ordonanta 26/2000 privind asociatiile si fundatiile
- Ordonanța 37/2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații.

Cadru legal privind accesul ONGurilor la fonduri publice

Legislatie generala

- Legea finantelor publice 500/2002
- Legea 189/1998 privind finantele publice locale
- Legea Administratiei publice locale nr. 219/2001.

Legislatie specifica in domeniul cultural

- Legea 245/2001 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor și proiectelor culturale
- Hotarirea de Guvern nr. 45/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind stabilirea criteriile de acordare a unor subvenții asociațiilor și fundațiilor române cu personalitate juridică, precum și altor organizații neguvernamentale fără scop lucrativ, care inițiază și organizează programe și proiecte culturale.

4. ÎN PRACTICĂ: Bani publici pentru cultură în România - surse potențiale și mecanisme de accesare

INFORMAȚII ȘI OPINII DIN PARTEA AUTORITĂȚILOR PUBLICE

I. Bugetele central și locale și fondurile pentru cultura/pentru ONGuri

La nivelul Ministerului Culturii și Cultelor

În bugetul total al MCC nu sînt prevăzute expres sume pentru programele și proiectele culturale inițiate și desfășurate de organizațiile neguvernamentale.

Pe plan județean

În Constanța și Cluj fondurile pentru cultură nu sînt prinse în buget. Atunci cînd sînt prevăzute în buget apar fie într-un capitol separat, fie într-un program special numit Agenda Culturală a CJT care se votează la începutul anului.

Pe plan local

Fondurile pentru cultura sînt prevăzute în bugetul special CULTURA, care se numește fie "cultura", fie "cultura, religie și alte acțiuni".

La nivelul municipiului București

Autoritățile locale din Municipiul București (cu excepția Sectorului 3) nu au prevăzut în bugetul local fonduri pentru proiecte culturale la care ar viza colaborarea cu ONG-urile de profil. Atît Primăria Generală cît și primăriile sectoarelor 1 și 6 au răspuns că nu au prevăzute fonduri pentru proiecte culturale ale ONG. În cadrul bugetului local, deciziile ulterioare privind finanțarea unor proiecte propuse de ONG-uri facînd obiectul unor discuții și unor decizii punctuale de distribuție a capitolului de buget alocat culturii. Singura primărie din al cărei buget local rezultă că acordă o pondere importantă parteneriatului cu ONG-urile din domeniul culturii este cea de la Sectorul 3.

Din cele patru chestionare returnate (dintre care unul este al Primăriei Capitalei) numai Primăria Sectorului 3 a alocat de la început în proiectul de buget, fonduri programe și activități avînd ca partener organizațiile neguvernamentale culturale. Din chestionarul completat de reprezentanții Primăriei Sectorului 3 rezultă că fondurile pentru proiecte derulate în parteneriat cu ONG-urile, aproximativ 1,3 % au fost destinate ONG-urilor culturale; 30% reprezentînd finanțări integrale iar la restul primăria a participat prin cofinanțare.

II. Administrarea relației autoritate – ONG

La nivelul MCC

La nivelul MCC există o direcție ce vizează relația cu ONG-urile (Direcția Relații Publice, Relații cu Societatea Civilă, Sindicate, Patronate), care nu se ocupă însă de latura financiară a relației dintre ONGuri și minister. Orice solicitare de finanțare trebuie adresată direcției de specialitate vizate de proiectul propus.

Fondurile alocate ONGurilor sînt aduse la cunoștința acestora prin intermediul comunicatelor de presă, a paginii web a ministerului, precum și prin instituțiile implicate în derularea programelor și proiectelor propuse.

Pe plan județean

În toate instituțiile județene există departamente pentru Cultura, responsabilii de aici fiind persoane de contact pentru ONG culturale.

Comunicarea cu ONG (inclusiv pentru aspecte financiare) diferă de la o instituție la alta:

- comunicare directă (**informație nerelevantă în absența altor indicatori - de tipul număr ong culturale din județ/nr. ong cu care consiliul județean a intrat în contact!**)
- comunicate de presă
- ziarul instituției
- centrul de informații pentru cetățeni.

Pe plan local

De această relație se ocupă persoane diferite, funcție de organizarea instituției

- responsabilul departamentului de specialitate
- un delegat din biroul de relații cu ONG
- responsabilul pentru relația cu presa

La nivel Constantei, lipsa proiectelor care să implice ONG în general explică și absența unei persoane care să se ocupe de acest domeniu, practic nu există o persoană responsabilă.

Comunicare: cu privire la comunicarea între primărie și ONG, nu presa a fost menționată ca principal canal ci comunicarea prin buletine informative specializate. Primăria Timișoara comunică cu ONG de specialitate direct, însă răspunsul lor la această întrebare, ar trebui abordat cu retenție, dat fiind că persoana nominalizată să răspundă de relația cu ONG este responsabilul pentru relația cu presa.

La nivelul orașului București

În materie de organizare internă, primăriile s-au organizat diferit în relația cu ONG-urile. Acolo unde există un departament specializat în relația cu ONG-urile (cum este cazul Sectorului 6 la nivelul cărei primării funcționează un serviciu cu experiență în domeniul ONG), persoanele de aici preiau legătura cu organizațiile neguvernamentale, inclusiv cele din domeniul cultural. În alte situații (Primăria Sectorului 3) de relația cu ONG-urile culturale se ocupă un responsabil de la Departamentul Cultură. În fine, organizarea internă a fiecărei primării a lăsat la latitudinea managerilor să organizeze relația cu ONG-urile. La Primăria Capitalei, există un serviciu pentru relații și parteneriatul cu societatea civilă din cadrul Direcției pentru Cultură. La Sectorul 3, se ține evidența ONG-urilor de către un serviciu specializat în acest sens - Serviciul Programe și Evidență ONG.

Funcție de această organizare și comunicarea cu ONG-urile din sector diferă însă, există o notă comună la nivelul răspunsurilor primite. În general, atât Primăria Capitalei cât și cele de sector afirmă că desfășoară o comunicare directă cu ONG-urile. În completare, Primăria Sectorului 3 dispune de pagină de internet prin care dialoghează inclusiv cu ONG-urile. La fel, în cazul Primăriei Sectorului 3, se trimit comunicate de presă către ONG-urile din sector.

III. Metodologia de acordare a fondurilor publice. Criterii de selecție

Cu excepția Consiliului Județean Timiș, nici una dintre autoritățile publice chestionate (locale, județene sau centrale) nu dispuneau de o metodologie specifică pentru finanțarea proiectelor propuse de asociații și fundații.

Județul Timiș dispunea în momentul completării chestionarului de o metodologie specifică pentru ONGuri, aplicabilă și celor culturale dar fără să fie distinct construită pentru domeniul cultural. Dintre criteriile prevăzute de această metodologie au fost precizate:

- proiectele sa contribuie la realizarea strategiei culturale adoptate prin hotărîrea Consiliului Județean
- proiectele sa propuna acte culturale autentice
- sa dezvolte activitatea culturala in teritoriu.

Mai mult, autoritatile judetene din Timis si-au stabilit chiat grupuri tinta si anume generatia tinara, studentii.

Între timp, ca urmare a implementării strategiei culturale a județului Timiș adoptată la începutul anului 2002, a fost lansată la sfîrșitul anului trecut o licitație de proiecte culturale dispunînd de o metodologie specifică.

Ministerul Culturii și Cultelor precizează o metodologie specifică pentru ONG nu există și că "ea este integrată în metodologia generală de acordare a fondurilor, ONGurile fiind privite și tratate în mod egal, cu respectarea principiului primordialității valorii, ca orice instituție publică sau privată".

În lipsa acestei metodologii, celelalte autoritățile publice au fost rugate să precizeze cele mai importante criterii de luat în calcul la evaluarea proiectelor culturale ale ONGurilor. Pe primul loc a fost amintită de aproape toate autoritățile **importanța proiectului pentru comunitate** (de notat că pe primul loc în cazul Primăriei Generale București este vechimea organizației și experiența în derularea de proiecte, în timp ce pentru CJ Constanța, spre exemplu, se numără nivelul sprijinului solicitat).

Alte criterii importante ar fi:

- **vechimea organizației solicitante/proiectele derulate anterior**, ce dau credibilitatea ONG – în cele mai multe cazuri credibilitatea ONGurilor este așezată deasupra calității serviciilor oferite
- **nivelul susținerii financiare solicitate** - Pentru anumite autorități (Primaria Iasi sau Bucuresti, CJ Constanta) contează foarte mult suma de bani care este solicitata de la institutia publica, mai ales cind aceasta se confrunta ea insasi cu probleme financiare.
- **calitatea serviciilor oferite în raport cu cele deja existente** – Acesta este un criteriu ales de mai multe autorități, atât locale cât și județene, ce ar putea sugera faptul că instituțiile publice încep să ia în considerare licitarea serviciilor (inclusiv de acest tip) către alte instituții. De altminteri autoritatile judetene, spre exemplu, asociaza ONG culturale in primul rind cu notiunea de **oferta alternativa**.
- **statutul juridic al solicitantului** - Parerea difera esential cu privire la importanta statutului solicitantului in ansamblul criteriilor de alocare. Se remarca o inclinatie pentru aprecierea ca importantă sau chiar determinantă a statutului juridic al aplicantului
- **contribuția organizației în proiect**
- **originalitatea propunerii**
- existența documentației complete a proiectului – menționată de MCC
- alte criterii amintite: promovarea identitatii culturale; fezabilitatea proiectului.

IV. Fonduri solicitate si acordate

Pe plan național – de către Ministerul Culturii și Cultelor

Așa cum ni s-a precizat, din cauza personalului insuficient MCC nu poate întocmi situații centralizate sau de sinteză privind, spre exemplu, procentul din bugetul total al MCC alocat programelor și proiectelor culturale desfășurate de organizațiile neguvernamentale în ultimii doi ani.

Spre exemplificare, MCC precizează însă că în cursul anului 2001 și al anului 2002 s-au alocat 95, respectiv 110 milioane lei programelor și proiectelor culturale derulate de ONG în colaborare cu Direcțiile județene pentru cultură, culte și patrimoniul cultural, cu centrele județene de conservare și valorificare a patrimoniului sau casele de cultură.

Tot cu caracter orientativ, ni se precizează că Direcției Generale a Instituțiilor de Spectacole i-au fost înaintate în anul 2002 câteva zeci de solicitări de finanțare din partea ONGurilor, procentul de rezolvare favorabilă a acestora fiind de aproximativ 30%.

De asemenea, în perioada 2001-2002, Direcției Generale Lectură Publică, Educație Permanentă, Civilizație Tradițională i-au fost înaintate peste 300 de proiecte de finanțare de carte, circa 120 proiecte pentru publicații culturale, 20 pentru manifestări culturale, din care 20% au primit finanțare. Din acestea, proiectelor și programelor derulate de ONG le-au fost alocate finanțări ce au reprezentat 15% în anul 2001 și 18% în anul 2002 din totalul bugetului direcției.

Pe plan județean

Din cele patru consilii județene, numai Timis a participat financiar în ultimii doi ani, în proiecte cu ONG cultural. Din cele 180 de solicitări primite în anii 2001 și 2002, s-au acordat 67 respectiv 78 repartizate proporțional între reședința de județ și celelalte localități de pe raza județului. De altfel la Constanța și Cluj nici măcar nu sînt prinse în buget. La Iași s-a finanțat un singur proiect în 2001, în reședința de județ din cele 12 depuse în acel an; în 2002 s-au mai depus 7.

Pe plan local

Este o discrepantă evidentă între solicitările privind fondurile publice primite :

- la Cluj (102 cereri în 2001/2002 din care 33 aprobate) și Iași (1 primit și 1 aprobat în 2001).
- la Timisoara au fost primite 100 de cereri în 2001 din care peste jumătate aprobate (67) iar în 2002, primite 145 și aprobate 80.
- La Constanța nu a fost primită nici una.

La nivelul orașului București

Toate primăriile au fost abordate cu solicitări de proiecte, atât în anul trecut cât și în primele luni ale acestui an. Cele mai multe solicitări dar și, în medie, cele mai multe proiecte aprobate, se înregistrează la nivelul Primăriei Sectorului 3, o primărie cu experiență în organizarea relațiilor cu societatea civilă. La sectorul 3, au fost primite 50 de proiecte (în anul 2001) din care peste jumătate au fost și aprobate. Anul acesta, în primul trimestru, au fost primite 30 de propuneri de proiecte și finanțate aproape în totalitate (25). Și la nivelul Primăriei Capitalei s-au primit proiecte, numărul solicitărilor crescând simțitor în primul trimestru al acestui an comparativ cu anul trecut. Astfel, s-au depus 18 cereri de finanțare în 2001 din care 8 au fost aprobate. În prima parte a acestui an, s-au depus 8 și s-au aprobat 5. De reținut că, pe fondul disensiunilor dintre Primar și Consiliul Local, este de analizat în ce măsură, spre exemplu, aceste 5 proiecte aprobate au beneficiat exclusiv de sprijinul Primarului General sau sunt proiecte susținute și de Consiliul General al Municipiului

București. Din celelalte întrebări din chestionar, rezultă că proiectele de parteneriat cu ONG-urile agreeate de Consiliu, nu coincid cu cele susținute de Primar.

Din chestionarul completat de reprezentanții Primăriei Sectorului 3 rezultă că fondurile pentru proiecte derulate în parteneriat cu ONG-urile, aproximativ 1,3 % au fost destinate ONG-urilor culturale; 30% reprezentând finanțări integrale iar la restul primăria a participat prin cofinanțare.

Mai departe, experiența colaborării primărie - societatea civilă, în domeniul cultural, este la început la nivelul celorlalte sectoare. Primăria Sectorului 1, abia în acest an a aprobat un proiect propus de un ONG cultural (fiind de altfel și singura propunere de parteneriere atât pe anul acesta cât și la nivelul anului trecut). În ce privește Primăria Sectorului 6, nu există proiecte concrete în care autoritatea locală s-ar parteneria cu ONG-uri culturale, neexistând - conform datelor furnizate de primărie - nici o solicitare în acest sens. O singură solicitare a primit Primăria Sectorului 6, în anul 2001, primăria respingând oferta (nu sunt specificate condițiile și cauzele).

V. Motivatii de respingere menționate de autoritățile publice chestionate

În cazul respingerii cele mai des invocate motive tin de:

- **relevanța scăzută pentru viața culturală a comunității** – prima motivație adusă de autoritățile locale și a treia în lista Consiliilor Județene. Ministerul Culturii și Cultelor menționează ca al doilea motiv "importanța restrânsă a programului/proiectului din punctul de vedere al impactului social scontat, al grupului țintă etc.";
- **insuficiența resurselor de care dispun autoritățile publice chestionate** – acesta este *cel mai des invocat motiv* al autorităților județene și al primăriilor din București și al doilea pe lista autorităților locale din afara Bucureștiului. El reprezintă totodată primul motiv specificat de Ministerul Culturii și Cultelor;
- **argumentația insuficientă** în redactarea proiectului de către un ONG sau **documentația incompletă** depusă în sprijinul proiectului
- **experiența insuficientă a organizației.**

INFORMAȚII ȘI OPINII DIN PARTEA ONG-urilor CULTURALE

Cît de importante apreciați că sunt fondurile publice* pentru desfășurarea activității organizației dumneavoastră?

- deloc importante – 7%
- nu prea importante – 10%
- importante – 23%
- destul de importante – 10%
- foarte importante – 50%

Astfel, din punctul de vedere al dependentei de fondurile publice, ONGurile ar putea fi clasificate astfel:

- ONG-uri care se intretin exclusiv din fonduri private si nu apeleaza niciodata la fonduri publice
- ONG-uri care se bazeaza pe fonduri private, dar apeleaza ocazional la fonduri publice
- ONG-uri care nu apeleaza direct la fonduri publice dar au nevoie de facilitati de alta natura din partea autoritatilor (sedii, spatii publice etc)
- ONG-uri pentru care fondurile publice ocupa un loc important in desfasurarea activitatilor.

ÎN PRACTICĂ: Cum ați aflat despre fondurile publice disponibile pentru programe și proiecte culturale ale ONG-urilor?

1. din presa (16)

- din presa locala (5)
- din presa nationala (10)
- din presa straina

1. de la cunostinte / relatii (13)

2. de la alte ONG-uri (10)

3. de la institutiile finantatoare

- din comunicatele oficiale ale institutiilor respective (6)
- demers pro-activ - apelind direct la institutiile de unde am mai primit finantari/la solicitarea fundatiei
- de la directiile specializate ale MCC sau de la directia specializata a autoritatilor locale (6)
- direct de la biroul de relatii cu ONG-uri (3)

4. alte surse indicate: liste de distributie e-mail, "din experienta personala", "din legislatia adoptata (si nerespectata)"

Predomina sursele indirecte de informare (presa nationala, presa locala, cunostinte, relatii, alte ONG-uri) in dauna surselor directe (biroul de relatii cu ONG-urile, directiile

* Cercetarea de față vizează **fondurile publice** înțelese în sens larg, respectiv sumele provenite de la bugetul de stat sau de la bugetele locale, precum și sumele colectate în fonduri cum ar fi Fondul Cultural Național, Fondul Cinematografic Național sau alte fonduri constituite prin suprataxare.

specializate ale MCC, directiile judetene ale MCC, comunicatele oficiale ale institutiilor respective).

ÎN PRACTICĂ: Problemele care apar în procesul de obținere și gestionare a fondurilor publice identificate de ONGuri

În răspunsurile ONGurilor la solicitarea enumerării principalelor trei probleme care apar în mod constant în procesul de obținere și gestionare a fondurilor publice există câteva răspunsuri care se regăsesc la majoritatea: *favoritismele, lipsa de transparență, birocrația, lipsa de comunicare*. Vă prezentăm în continuare principalele probleme identificate, în ordinea frecvenței menționării lor.

Astfel, în **procesul de ALOCARE a fondurilor publice**, respondenții apreciază că se confruntă cu următoarele probleme majore:

- lipsa de obiectivitate în selecția proiectelor, apreciindu-se ca **favoritismele și relațiile** (personale, politice, etc.) joacă un rol foarte important în alocarea fondurilor. Se vehiculează termeni precum "clientelism politic", corupție, necesitatea "intervenției" pe lângă persoanele cheie din procesul decizional
- **deficiente sau chiar o lipsa de comunicare** (în timp util) a programelor de finanțare și a fondurilor disponibile, a modalității de acces la acestea, etc. Unele ONGuri citează în mod special o lipsa de comunicare în ceea ce privește fondurile disponibile la nivel central, mai ales cele ale Ministerului Culturii și Cultelor. Nerespectarea termenelor de răspuns pentru proiectele depuse este alta problemă punctuală menționată în acest context
- **lipsa de transparență** în gestionarea fondurilor de către autoritățile publice
- **birocrația**
- **cadrul general și modul în care ONGurile sunt percepute** de autoritățile locale dar nu numai se găsesc, de asemenea, printre problemele identificate. Astfel, sunt amintite lipsa de receptivitate și interes a anumitor autorităților publice pentru nou, dar și o lipsa de încredere în inițiativa civilă sau chiar un dispreț față de structurile neguvernamentale
- **lipsa unor obiective și priorități clar stabilite** la nivelul autorităților centrale și locale, precum și a unor **criterii (și în general a unei metodologii) riguroase de selecție**.
- **lipsa de flexibilitate financiară**. Astfel, se apreciază ca prea restrictive categoriile de cheltuieli eligibile sau limitările în utilizarea fondurilor și imposibilitatea negocierii pe capitole de cheltuieli

„De obicei nu sunt acceptate onorariile pentru artiști sau chiar banii de producție a lucrărilor, considerându-se că e treaba artistului cum și din ce face lucrarea.”

„Nu se accepta cheltuieli de personal (principală problemă a ONG-urilor fiind lipsa personalului angajat.”

“Conditionarea inadecvata specificului proiectelor noastre, cum ar fi imposibilitatea de a plati corespunzator diurne, onorarii, transport.”

Se apreciaza ca restrictiv si faptul ca nu se pot angaja fonduri in cursul anului, acestea fiind alocate doar o data pe an (asa cum am precizat mai sus, modalitatea de alocare a fondurilor si constringerile temporale variaza de la o autoritate publica la alta).

- o alta categorie de probleme invocata tine de **persoanele implicate in procesul de selectie si decizie** privind alocarea fondurilor publice. Astfel, se apreciaza ca arbitrariul selectionarii proiectelor este adesea datorat lipsei de profesionalism sau chiar, se apreciaza, incompetentei evaluatorilor. O alta lipsa remarcata, care reeprzinta in acelasi timp o recomandare, este aceea a comisiilor de specialisti de pe linga Comisiile de cultura ale Consiliilor judetene si/sau locale.
- la aceasta categorie sint amintite, desi doar marginal, si probleme ce tin strict de organizatiile neguvernamentale, in special o **necunoastere sau o lipsa de experienta in redactarea proiectelor**
- Lipsa de interes a institutiilor financiar-bancare, a firmelor, de a sprijini proiectele culturale. Deși această problemă nu ține direct de domeniul finanțărilor publice directe am inclus-o în această enumerare pentru că ea poate fi interpretata și ca dificultatea de a gasi co-finantari private care să completeze sau să asigure accesul la fonduri publice.

În ceea ce priveste **GESTIONAREA fondurilor publice** obtinute, ONGurile se confrunta in principal cu urmatoarele probleme:

- **lentoarea procedurilor de avizare si decontare, intirzieri in virarea finantarilor contractate si uneori chiar nerespectarea clauzelor contractuale de catre autoritatile publice finantatoare**

„Banii sint avansati cu intirziere iar alteori cheltuielile trebuie sa fie desfasurate in avans urmind ca “finantarea” sa fie primita dupa desfasurarea proiectului”

- **birocratia**, amintita si la capitolul accesarea fondurilor
- **dezinteresul fata de rezultatele proiectului finantat** si lipsa unei veritabile monitorizari a modului de utilizare a fondurilor publice

„Atentia functionarilor publici se indreapta exclusiv asupra respectarii conditiilor formale ale contractului (de ex..modul de decontare), nu si asupra impactului proiectului).

- alte probleme care apar: raportare complicata, dificultatea accesarii fondurilor din trezorerie, cerinte fiscale dificile

Concluzionind, am putea aprecia ca, in general, ONGurile estimează că ceea ce lipseste este o strategie clara si transparenta de gestionare a fondurilor, care presupune: o planificare a etapelor procesului de alocare a fondurilor, o definire clara a prioritatilor si conditiilor finantarii, o metodologie riguroasa a procesului de selectie, conditii contractuale clare privind gestionarea si raportarea).

5. RECOMANDĂRI ȘI SOLUȚII DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A SITUAȚIEI

Acest capitol prezintă o sistematizare a răspunsurilor primite din partea tuturor respondenților la întrebările vizînd propunerile de îmbunătățire a situației din punct de vedere legislativ și administrativ, cu precizarea că cea mai mare parte aparțin ONGurilor (acolo unde sugestiile vin din partea autorităților locale sau centrale acest lucru este menționat).

I. DEFINIREA UNOR STRATEGII ȘI POLITICI PUBLICE CLARE

Necesitatea elaborării unor documente strategice conținînd **obiectivele și prioritățile** în plan cultural ale autorităților publice de la toate nivelurile (național, județean, local), priorități pe baza cărora să fie acordate finanțările din fonduri publice, a fost una din sugestiile, exprimată însă doar de cîteva organizații neguvernamentale⁴.

II. O METODOLOGIE ȘI UN PROCES DE ACORDARE A FINANȚĂRILOR MAI PRECISE ȘI MAI TRANSPARENTE

Cea mai mare parte a ONGurilor dar și a autorităților județene și cele ale municipiului București au exprimat nevoia unei metodologii clare de acordare a acestor fonduri și de derulare a finanțărilor.

Deși între timp Guvernul României a adoptat, prin Hotărîre de Guvern⁵, normele metodologice de "stabilire a criteriilor de acordare a unor subvenții asociațiilor și fundațiilor române cu personalitate juridică, precum și altor organizații neguvernamentale fără scop lucrativ, care inițiază și organizează programe și proiecte culturale", apreciem ca foarte utilă și relevantă enumerarea recomandărilor făcute de ONGuri, autorități locale și județene (în ordinea importanței acordate de ONGuri):

- **Creșterea transparenței și comunicării din partea autorităților publice**

Transparența obligatorie în distribuția fondurilor (văzută ca obligație a autorităților publice de a-și face publice fondurile disponibile și destinația lor în timp util, precum și procedurile de selecție a proiectelor și deciziile de finanțare luate) reprezintă cea mai importantă trăsătură a metodologiei de acordare a finanțărilor. Aceasta presupune, potrivit ONGurilor, o voință de deschidere, un sistem informațional mai bine pus la punct, precum și instituirea unui dialog periodic între autorități (centrale și locale) și ONGuri în vederea identificării și realizării unor scopuri comune.

⁴ Mereu invocata insuficiență a banilor pentru cultură nu poate fi contracarată decît de o și mai atentă și eficientă utilizare a limitatelor fonduri disponibile, care nu poate fi atinsă decît în condițiile stabilirii unor priorități și linii de acțiune clare și susținînd financiar acele proiecte care duc la realizarea obiectivelor propuse cu cele mai mici eforturi și de cea mai bună calitate. Sînt clar stabilite de către diversele autorități asemenea priorități și pot ONGurile să răspundă eficient acestora?

⁵ *Hotărîrea de Guvern nr. 49/2003 pentru aprobarea Normelor Metodologice privind stabilirea criteriilor de acordare a unor subvenții asociațiilor și fundațiilor române cu personalitate juridică, precum și altor organizații neguvernamentale fără scop lucrativ, care inițiază și organizează programe și proiecte culturale, conform Legii 245/2001 pentru aprobarea, cu modificări și completări, a Ordonanței Guvernului nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor și proiectelor culturale.*

Trebuie precizată în acest context propunerea venită din partea unor autorități publice de transparență crescută și din partea ONGurilor, complementar unei mai bune monitorizări a implementării proiectului (*vezi pct. 4*). Astfel, spre exemplu, Primăria Generală a municipiului București propune instituirea prin lege a obligativității ONGurilor de a transmite informațiile legate de bonitatea organizației, de a-și face publice activitățile și sursele de venituri.

- **Criterii de eligibilitate și de selecție riguroase**

Dincolo de obiectivele strategice ale fiecărui finanțator la care proiectele trebuie să răspundă (*vezi pct.1*), s-a estimat ca fiind esențială stabilirea, comunicarea și respectarea unor criterii clare și riguroase de eligibilitate și de selecție. Vă prezentăm în pagina următoarele propunerile clare ale ONGurilor privind principalele criterii care ar trebui să stea la baza acordării de finanțări din bani publici pentru proiectele propuse de asociațiile și fundațiile române, alături de o privire comparativă față de criteriile identificate de autoritățile publice (prezentate în capitolul anterior) și de cele prevăzute de metodologia recent aprobată.

- **Repartiția fondurilor bugetare pe baza unor licitații publice/deschise de proiecte**

Unele ONGuri propun chiar o generalizare a acestui sistem care să asigure "o participare egală a ONG-urilor și a instituțiilor publice pentru obținerea subvențiilor". Altele vorbesc de "subcontractare", tot prin licitație publică/comandă publică, a gestionării fondurilor pe diverse linii de acțiune sau pentru diverse proiecte, către organizații neguvernamentale cu experiență vastă și expertiză în domeniul respectiv⁶.

- **Creșterea profesionalismului și "obiectivității" în selecție a decidenților**

Dincolo de existența unor criterii clare de selecție, o mare parte din ONGurile chestionate au propus, în vederea evitării incompetenței, a arbitrarului sau a amestecului politicului în procesul de evaluare, **constituirea unor comisii de experți independenți cu rol decizional sau consultativ în procesul de selecție** dar și de monitorizare și evaluare finală a proiectelor. Propunerile variază, de la jurii, *board*-uri la comisii sau grupuri de experți pe domenii, formate doar din specialiști pe domeniu ("fără funcții în partidele politice") sau punând împreună funcționari publici, personalități culturale și reprezentanți ai ONGurilor, cu rol decizional sau doar consultativ. Ca în multe alte țări unde aceste propuneri au fost avansate, rămâne de discutat fezabilitatea și imparțialitatea unor asemenea comisii pe plan local sau județean, acolo unde comunitățile culturale sînt inevitabil restrînse. Alte propuneri, strîns legate de cele de mai sus, vizează **reprezentarea ONG-urilor în forurile decizionale**. Am aminti aici și propunerea Primăriei Sectorului 6 București vizînd "o mai mare putere de implicare și "amestec" a ONG în cheltuirea fondurilor publice".

De reținut că din completarea chestionarului de către Primăria Generală a Capitalei, reiese că Primăria are rezerve față de obiectivitatea deciziilor Consiliului General în acordarea de fonduri. Nu sunt specificate exemple, însă se deduce o fractură între Primar și Consiliu inclusiv la nivelul susținerii proiectelor în parteneriat cu ONG-urile, iar Primăria ar dori să se elaboreze o metodologie internă pe care Consiliul să o respecte în acordarea fondurilor.

Dincolo de aceste referiri, mai numeroase, la decidenți, există cîteva și la **administrația publică și funcționarii publici** care reprezintă interfața procesului de accesare și utilizare a fondurilor publice. Astfel, se propun schimbarea funcționarilor incompetenți și pregătirea unor funcționari "avizați și bine intenționați", precum și a unui personal specializat în Relații Publice, care să poată acorda asistență în elaborarea și fundamentarea proiectelor.

⁶ Am aminti aici, ca exemplu, sugestia Asociației Editorilor din România (AER) potrivit căreia ar trebui instituită (de cine?) "obligativitatea Ministerului Finantelor sau a Ministerului Comerțului de a comanda AER, cum se întîmplă în alte țări occidentale, ancheta statistica anuala, finantînd-o în totalitate".

- **Reducerea birocrăției**

- **Ce se finanțează? (Categoriile de cheltuieli eligibile)**

În "oglindă" cu problemele identificate la capitolul anterior, ONGurile propun o mai mare flexibilitate a finanțărilor, din care să poată fi acoperite acoperi și cheltuieli structurale ale ONG-urilor culturale sau cheltuieli cu onorarii, personal sau diurnă. O altă sugestie vizează acordarea de finanțări și pentru programe de lungă durată, nu numai pentru evenimente culturale⁷.

- Obligatorivitatea răspunsului în scris, într-un termen clar precizat.

Concluzionând, putem aprecia că **PROCESUL** de distribuire a fondurilor publice către asociațiile și fundațiile culturale pe plan local, județean sau național presupune parcurgerea obligatorie a următoarelor etape:

1. Stabilirea unor obiective, priorități și criterii clare de selecție
2. Mediatizarea oportunității de finanțare, inclusiv:
 - Domeniul și obiectivele solicitării/licitației de proiecte;
 - Criterii de eligibilitate (privind organizația aplicantă, proiectele ce vor fi finanțate, cheltuielile ce pot fi finanțate etc.);
 - Suma totală disponibilă și sumele minime și maxime care pot fi solicitate (dacă este cazul);
 - Data limită de depunere a solicitărilor, precum și data la care vor fi făcute publice rezultatele;
 - Criteriile de evaluare și alte detalii legate de procedura de selecție (cine face selecția etc.) ;
3. Colectarea propunerilor de proiecte;
4. Evaluarea propunerilor de proiect depuse;
5. Mediatizarea deciziei de finanțare (a proiectelor câștigătoare);
6. Urmărirea utilizării fondurilor (din punct de vedere financiar și al rezultatelor obținute).

CRITERIILE de acces la fonduri publice

Precizam mai sus că ONGurile au apreciat ca fiind fundamentale existența, comunicarea și utilizarea unor criterii de eligibilitate și selecție riguroase. Care consideră ele că ar trebui să fie acestea? Vă prezentăm mai jos propunerile asociațiilor și fundațiilor chestionate, în ordinea importanței și frecvenței acordate de acestea.

⁷ Această propunere trebuie pusă în contextul mai amplu al finanțelor publice din România, unde finanțarea publică a unor programe care să depășească un an financiar de abia începe să fie pusă la punct și practică și ca atare angajarea unor fonduri pe o perioadă mai lungă este încă dificil de realizat. Această propunere surprinde însă și un element de opțiune strategică a autorităților pentru anumite tipuri de proiecte și anumite abordări ce trebuie luate în considerare.

Criterii ce țin de proiect⁸

căroră li se acordă cea mai mare importanță. Din această categorie sînt amintite:

- **finalitatea și importanța programului/proiectului și impactul estimat al acestuia.** Mulți din cei chestionați precizează clar nevoia coroborării activităților propuse cu necesitățile/nevoile societății/comunității, pentru a identifica astfel importanța proiectului ("valoarea socială și culturală", "utilitatea publică") în comunitate, precum și a impactului potențial al acestuia.
- **calitatea proiectului** propus (din punctul de vedere al designului, planului de implementare, capacității de multiplicare, relevanței pentru grupul țintă, dimensiunilor grupului țintă, metodelor de evaluare, impactului etc.)
- **originalitatea și noutatea proiectului**
- **vizibilitatea proiectului**
- **grupul țintă/publicul vizat**, respectiv gradul de reprezentativitate și adresabilitate a proiectului
- fezabilitatea proiectului
- gradul de implicare a cetățenilor în proiect
- sustenabilitate
- posibilitatea de evaluare a impactului proiectului.

Criterii legate de organizație și echipă

- **capacitatea managerială a organizației de a realiza proiectul și de a gestiona corect și eficient fondurile**
- **continuitatea activității organizației și a proiectelor acesteia** (capacitatea dovedită de a funcționa continuu)
- **competența, seriozitatea și profesionalismul echipei/organizației**/atrageră în proiect a unor specialiști
- **palmaresul organizației/proiectele realizate și anvergura lor**
- **experiența în derularea de proiecte**
- motivația echipei
- capacitatea de mediatizare a proiectului

Criterii financiare

- asigurarea unei co-finanțări, a unui "parteneriat în finanțare"

Alte criterii propuse ce presupun o opțiune strategică a finanțatorului

- **complementaritate cu activitățile instituțiilor publice/proiectul să reprezinte o alternativă** la proiectele instituțiilor statului⁹.
- (*în legătură cu criteriul precedent*) **sprijinirea acelor domenii artistice mai puțin sau dezechilibrat dezvoltate/sprijinite** în România. Se sugerează sprijinirea cu predilecție a proiectelor care încearcă o sincronizare a artei din România cu arta contemporană.

⁸ Unul din ONGurile chestionate apreciază că unul din criterii trebuie să fie existența unui obiectiv clar și a unei finalități a proiectului. Nu îl vom include însă printre criteriile enumerate aici, căci el reprezintă un element subînțeles al unui veritabil proiect. Un alt criteriu menționat este acela al "concordanței proiectului cu politicile culturale în desfășurare"; or, teoretic, în cazul în care asemenea politici există și sînt făcute publice, proiectele trebuie să răspundă priorităților și direcțiilor de acțiune ale acestora pentru a fi luate în considerare și susținute. Practic, acesta ar trebui să reprezinte nu un criteriu ci principiul care să stea la baza oricărei decizii publice de finanțare și presupune, desigur, elaborarea unor politici publice fundamentate pe analize aprofundate și în dialog cu toți actorii culturali (a se vedea mai sus pct I.).

⁹ Exprimat și ca "diversificare democratică a direcțiilor artistice/culturale subvenționate."

III. SIMPLIFICAREA DERULĂRII FINANȚĂRILOR

Printre propuneri s-au numărat:

- **reducerea birocratiei** ("mai puține hirtii, stampile, formulare"). Sugestii concrete au fost făcute în sensul simplificării modului de decontare, a raportărilor în general, dar și a procedurii de gestionare (oferte de pret, devize, contracte etc.) – propunere carea revenit cu o frecvență relevantă în chestionarele primite 8
- scurtarea termenului între data depunerii unei cereri și deschiderea finanțării
- acordarea finanțării înainte începerii programelor.
- transferarea banilor aprobați în contul asociației sau fundației organizatoare (procedeu utilizat, cum precizează organizația care a făcut sugestia, pretutindeni în lume).

IV. O MAI BUNĂ MONITORIZARE A MODULUI DE FOLOSIRE A FONDURILOR PUBLICE ȘI EVALUARE A REZULTATELOR UTILIZĂRII LOR

Deși nu foarte numeroase, au existat din partea ONG-urilor sugestii vizînd, în primul rînd, **obligativitatea prezentării rezultatelor obținute prin folosirea fondurilor obținute** – care deși pare evidentă nu este cel mai adesea aplicată, obligativitatea organizațiilor finanțate ținînd în primul rînd de realizarea deconturilor financiare privind utilizarea fondurilor primite.

Există, deși puțin numeroase, ONGuri care propun plata de către organizațiile finanțate a unor amenzi pentru neindeplinirea obligațiilor asumate în cadrul proiectului și a contractului de finanțare sau chiar "acuzarea cu "mal praxis" cu retragerea dreptului de functionare in situatii de fraudă".

Ar trebui în acest context amintite propunerile din partea unor autorități locale care se referă la întărirea "controlului" autorității publice asupra activității ONG-urilor, ceea ce merită (a se vedea controversata problemă a controlului statului asupra societății civile) o analiză separată. Primăriile chestionate, mai ales, se exprimă în sensul unui control mai riguros asupra activității ONG-urilor, sesizînd că există în sector organizații care nu își desfășoară activitățile în spiritul legalității sau, așa cum preciza Primaria Sectorului 6, care sînt "neserioase".

Am dori să includem aici și propunerea CJ Timiș de "verificare și publicare anuală a unei liste a ONGurilor aprobate de Guvernul României care să cuprindă datele definitorii ale acestor structuri". Am alătura acestei opinii și pe cea a Fundației Artexpo care propune, la rîndu-i, "un an de probă înainte acordării autorizației de funcționare" a asociațiilor și fundațiilor, precum și un sistem de evaluare periodică a utilității fundației. Precizăm, totodată, că fundația propune și acordarea unui tratament privilegiat precum și dreptul la obținerea unui sediu în urma analizării activității.

V. CREAREA SAU DEZVOLTAREA UNOR SURSE DE FINANȚARE ADAPTATE SECTORULUI CULTURAL, RESPECTIV CELUI NEGUVERNAMENTAL¹⁰

Prima tentație a unor ONGuri (nerepresentative însă ca număr) este aceea de a sugera introducerea **obligativității autorităților publice**, centrale sau locale, **de a susține activitatea asociațiilor și fundațiilor**. Se sugerează, spre exemplu, "obligarea autoritatilor locale de a subventiona într-un anumit procentaj activitatea ONGurilor"

O altă sugestie (care a venit de altfel și din partea unei autorități locale) este alocarea din bugetul de stat, respectiv din bugetele locale, a unei **linii bugetare speciale destinate susținerii proiectelor (culturale) ale ONGurilor**. Unele propuneri vizează chiar gestionarea separată a acestora de bugetele locale sau ale ministerelor.

Alte propuneri vizează "adoptarea de către Guvern și Ministrul Culturii și Cultelor a unor programe care să dea un mai mare acces ONG-urilor la finanțarea din fonduri publice".

În condițiile unor fonduri publice reduse acordate sau destinate asociațiilor și fundațiilor, foarte multe sugestii vizează **îmbunătățirea susținerii publice indirecte, prin acordarea unor facilități fiscale mai consistente**, respectiv:

- pe primul loc și detașat între sugestii se află **modificarea legii sponsorizării și mecenatului** astfel încât să stimuleze sponsorul/mecena să finanțeze corespunzător acțiunile făcute în beneficiul societății civile (culturale, sociale), permițând astfel ONG-urilor să poată atrage fonduri private
- multe propuneri vizează și **acordarea altor facilități fiscale** pentru ONGurile ce derulează activități culturale și chiar pentru societățile comerciale ce se ocupă de distribuirea produselor acestora (ex. Galerii, librării). Puține sugestii punctuale însă; printre acestea se numără: scutirea de TVA, reduceri fiscale pentru personalul ce lucrează pentru proiectele organizațiilor neguvernamentale, scutirea de taxe și impozite în cazul ONG-urilor fără beneficii proprii. Primăria Sectorului 6 București recomandă micșorări sau chiar scutiri de taxe pentru unele activități prestate de ONG-uri (inclusiv de cele culturale);
- introducerea **Legii lui 1%**, similară celei care funcționează de câțiva ani în Ungaria, potrivit căreia fiecare cetățean poate să doneze unui fond public cultural/une organizații neguvernamentale, un procentaj de maxim 1% din impozitul pe venitul global.

Inițierea unei **Legi a lui de 1%**, urmînd de data aceasta modelul francez, care să prevadă ca 1% din investițiile mari (de ex. de peste 1 milion Euro) în domeniul construcției/imobiliar să fie destinate pentru ambientarea spațiului urban (deci inclusiv să pentru achiziții sau comenzi de artă cu această destinație), reprezintă o altă sugestie de mecanism care să suplimenteze fondurile accesibile ONGurilor sau artiștilor individuali (deși nici aceasta nu ține efectiv de categoria finanțărilor publice directe ci vizează o intervenție legislativă a Statului).

O altă sugestie, nedetaliată însă, propune "modificarea structurii Fondului Cultural National". Ar trebui precizat că în momentul de față se vehiculează propunerea eliminării totale a acestui fond care, deși nu a distribuit sume importante de bani, a reprezentat totuși o resursă la care ONGurile au avut acces liber și egal.

¹⁰ Inclusiv a unor mecanisme de susținere financiară publică indirectă prin facilități fiscale (pe care le includem datorită frecvenței lor în răspunsurile primite atât din partea ONGurilor cât și a autorităților publice centrale sau locale deși, cum am mai precizat, ele nu fac obiectul acestui studiu și presupun o analiză distinctă).

Mai există o serie de sugestii care vizează modificări de natură organizațională sau administrativă și care sînt relevante în măsura în care ele propun un nou mod de redistribuire a fondurilor publice mai flexibil și mai adaptat modului de funcționare al ONGurilor. Printre acestea se numără "crearea unei fundații naționale" (fără alte precizări¹¹) sau crearea unor structuri instituționale publice sectoriale la nivel național, urmînd modelul altor țări vest europene, cum ar fi Centrului Național al Cartii, care să fie finanțat de la bugetul de stat și care, am adăuga noi, să aibă autonomie și o flexibilitate mai mare decît structurile ministeriale în distribuirea fondurilor.

VI. ALTE SUGESTII ÎN PLAN LEGISLATIV

"Din punct de vedere legislativ, apreciază unul din ONGurile chestionate, situația este rezolvată; rămîne doar punerea în aplicare a legislației în vigoare". Cea mai mare parte a respondenților vin însă cu o serie de propuneri legislative mai mult sau mai puțin concrete de completare sau îmbunătățire a cadrului legal. Din păcate cea mai mare parte a sugestiilor sînt foarte generale (de ex. Modificarea legii dreptului de autor, legi în favoarea culturii, apariția unei legi privind statutul artistului conform legislației UE în vigoare) și nu vin cu nici un fel de propunere clară privind anumite mecanisme de susținere a ONGurilor.

Dintre recomandările care merită amintite aici se numără cele de modificare la nivelul legii bugetului de stat cu tangență în acest domeniu propuse de o serie de autorități locale sau județene. Astfel, o serie din Consiliile Județene au propus ca un procent mai ridicat din taxele locale (impozit pe venit și TVA) să rămîna la dispoziția Consiliului Județean (alături de o autonomie locală mai mare). CJ Constanța a propus crearea prin legea bugetului a unei poziții separate în cadrul bugetului județean pentru susținerea financiară a proiectelor propuse de ONGuri;

Unul din ONGurile chestionate a precizat, totodată, că identificarea soluțiilor legislative trebuie făcută printr-un parteneriat real între mediul ONG și Comisiile pentru cultura ale parlamentului, la inițiativa Ministerului Culturii și Cultelor.

Dorim să încheiem această categorie cu opinia CJ Constanța:

"Nu este neapărată nevoie de legi, cît de transparentă și proiecte din partea ONG-urilor. În funcție de buget ele pot primi mai greu sau mai ușor finanțare. Cît timp însă nu-și fac simțită prezența, nici fonduri nu se vor aloca."

VII. ALTE RECOMANDĂRI LEGATE DE STATUTUL ONG-URILOR, INCLUSIV STATUTUL DE UTILITATE PUBLICĂ

O serie importantă din recomandările ONGurilor vizează **clarificarea sau îmbunătățirea statutului de utilitate publică** al asociațiilor și fundațiilor românești. Recomandările propun clarificarea acestui statut, considerat de mulți ambiguu, prin găsirea unor criterii mai clare și mai simple de acordare a acestui statut, care să permită astfel accesul real la fondurile publice; una din propunerile concrete este eliminarea obligativității a minimum trei ani de activitate.

Alte ONGuri vin să propună, tocmai datorită acestei ambiguități, "renunțarea la aceasta "ridicare în grad" și alocarea fondurilor publice oricarui ONG, dacă are un proiect bun, experiența etc., printr-un sistem flexibil de licitații de proiecte".

¹¹ dar legată probabil de propunerea președintelui Ion Iliescu în acest sens.

Tot la capitolul statutului de utilitate publică trebuie precizată propunerea CJ Cluj de a sprijini de la bugetul central asociațiile și fundațiile care au dobândit acest statut de interes public.

Alte propuneri vizează implementarea unui **statut nediscriminatoriu al ONG-urilor în raport cu instituțiile publice de cultura** și crearea unei platforme transparente, care să permită accesul egal la fondurile publice, pentru toți cei care au proiecte valoroase.

O serie de propuneri sînt făcute și în sensul creării și lărgirii unui **sistem de parteneriat între asociație/fundație și instituție publică**.

Se recomandă, însă, adoptarea unui **tratament diferentiat față de agenții economici**.

Am aminti, în final, sugestia de înființare a unui birou de cercetare și informare privind activitatea sectorului cultural non-guvernamental în cadrul organizării ministeriale (a Ministerului Culturii și Cultelor).

Anexa 1

Lista ONGurilor culturale care au răspuns la chestionar

1. Asociația Cultural Artistică ARCUS – jud. Covasna
2. Asociația DETAEYE Media & Art – Brașov
3. Asociația Editorilor din România – București
4. Asociația Femeilor din România – București
5. Asociația Muvelodes – Cluj-Napoca
6. Asociația Română pentru Dezvoltare Comunitară și Culturală – Constanța
7. Asociația Culturală Botorka – Bălan, jud. Harghita
8. Aurora Dediu, Galeria Nouă – București
9. Centrul Cultural SINDAN – Cluj-Napoca
10. Centrul Multiart Dans – București
11. Finroart XXI – Bacău
12. Fundația ALTART – Cluj-Napoca
13. Fundația Arania – Brașov
14. Fundația Arte și Meserii „Floare Albastră” – București
15. Fundația Arte Vizuale – București
16. Fundația ARTEXPO – București
17. Fundația Coregrafică Română – Iași
18. Fundația Culturală Amphitryon – Cluj-Napoca
19. Fundația Culturală Apostrof – Cluj-Napoca
20. Fundația Culturală ARTEST – București
21. Fundația Culturală PROIECT DCM – București
22. Fundația Dramafest – Tirgu Mures
23. Fundația Enciclopedică Amza Pellea – Craiova
24. Fundația IDEA – Cluj-Napoca
25. Fundația Interart TRIADE – Timisoara
26. Fundația Societă Club UNESCO – București
27. Fundația Tranzit – Cluj-Napoca
28. Liga Legendelor Lumii GNOMES’ LAND – București
29. Fundația pentru Cultură și Drepturile Omului – București
30. SADCO – București
31. Societatea Cultural Artistică de Tineret CONCRET – București
32. Uniunea Teatrală din România (UNITER) – București
33. Uniunea Artiștilor Plastici din România – București